

Sprongcassatie en de prejudiciële procedure

G.R. DEN DEKKER EN L. VAN DEN ESHOF*

Sprongcassatie vormt sedert 1963 een mogelijkheid voor procespartijen om sneller dan gebruikelijk een uitspraak van de Hoge Raad te verkrijgen over een rechtsvraag die hen verdeeld houdt. In zoverre vertoont de sprongcassatie gelijkenis met de prejudiciële procedure bij de Hoge Raad. In deze bijdrage wordt ingegaan op de verhouding tussen beide procedures.

1. Inleiding

De medio 2012 geïntroduceerde mogelijkheid tot het stellen van prejudiciële vragen aan de Hoge Raad mag zich verheugen in veel aandacht.¹ De concentratie op wat (relatief) nieuw is, is zonder meer begrijpelijk, doch doet bijna vergeten dat er al meer dan vijftig jaar een manier beschikbaar is om sneller dan gebruikelijk een rechtsoordeel van de Hoge Raad te verkrijgen. Artikel 398 onderdeel 2 Rv biedt de mogelijkheid van het 'overslaan' van hoger beroep, de zogenoemde sprongcassatie. In de mogelijkheid van sprongcassatie staat de autonomie van de procespartijen voorop. In deze bijdrage besteden wij kort aandacht aan de verhouding tussen de sprongcassatie en de prejudiciële procedure. Wij maken om te beginnen enkele opmerkingen over de achtergrond en vereisten van de sprongcassatie, en het gebruik ervan in de praktijk.

2. Achtergrond en vereisten van sprongcassatie

De mogelijkheid tot sprongcassatie is ingevoerd in 1963. Destijds werd het vooral gezien als een aanwinst voor de praktijk ten opzichte van de prorogatie aan het gerechtshof (artikel 329 Rv e.v.) waarmee procespartijen in geschillen over zaken die ter vrije bepaling van de partijen staan kunnen overeenkomen hun rechtsstrijd te doen aanvangen in hoger beroep. De motieven voor de invoering van de mogelijkheid van sprongcassatie kunnen worden samengevat als het vergroten van efficiëntie, tijdswinst en kostenbesparing voor de procespartijen. Uit de memorie van toelichting² blijkt dat de mogelijkheid is geïntroduceerd 'om een verkorting van het proces mogelijk te maken in het geval dat partijen tegen het in eerste aanleg gewezen vonnis geen feitelijke bezwaren hebben, doch de verliezende partij over een of meer rechtsvragen een uitspraak in hoogste instantie wenst uit te lokken'. Volgens de memorie van

toelichting is er in het geval dat 'partijen het daarover eens zijn, geen reden hen te beletten om ter besparing van tijd en kosten de appelinstantie over te slaan'. De partijautonomie staat dus voorop.

De wettekst heeft eenmaal een materiële wijziging ondergaan. Vanaf de inwerkingtreding op 27 juli 1963 tot aan 1993 luidde het artikel als volgt:

'Artikel 398

Partijen kunnen beroep in cassatie instellen:

(...)

2° tegen vonnissen, die in eerste ressort op tegenspraak zijn gewezen, indien partijen nadien schriftelijk zijn overeengekomen het hoger beroep over te slaan, doch slechts in geschillen die voor dading of compromis vatbaar zijn.'

In 1993 is de bepaling aangepast. Daarbij zijn de eis van schriftelijke overeenkomst en de eis dat het geschil voor dading en compromis vatbaar moet zijn (anders gezegd: dat het gaat om rechtsverhoudingen waarover partijen vrij kunnen beschikken), vervallen. Deze wijziging werd onder meer ingegeven door 'de gedachte dat juist in de eerste tijd na de inwerkingtreding van het Nieuwe BW sprongcassatie betreffende daarop betrekking hebbende rechtsvragen goede diensten zou kunnen bewijzen'.³ Het artikel luidt sindsdien als volgt:

'Artikel 398

Partijen kunnen beroep in cassatie instellen:

(...)

2° tegen vonnissen die in eerste ressort op tegenspraak zijn gewezen, indien partijen nadien zijn overeengekomen het hoger beroep over te slaan.'

Zoals blijkt uit de wettekst, zijn de vereisten om sprongcassatie te kunnen instellen tweeledig. Om te

* Mr. G.R. den Dekker en mw. mr. L. van den Eshof zijn advocaat bij de sectie cassatie van BarentsKrans N.V. te Den Haag.

1. Zie nader de bijdragen aan dit themanummer van A.J.S. Lokin, 'De prejudiciële procedure in kort bestek' en J.C. Heuving, 'Prejudiciële vragen (artikel 392 Rv): een kroniek'.

2. *Kamerstukken II 1950/51, 2079, 3*, p. 5 (MvT).

3. *Vgl. Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.w. (Inv. 3, 5 en 6)*, MvT Inv., p. 64.

beginnen moeten partijen beschikken over een vonnis dat in eerste aanleg op tegenspraak tussen hen is gewezen.⁴ Voorts dienen zij te zijn overeengekomen dat zij het hoger beroep overslaan. De overeenkomst waarop de sprongcassatie berust is vormvrij, maar mag pas worden gesloten na de uitspraak waarop zij betrekking heeft ('nadien'). Daarin verschilt de sprongcassatie van de mogelijkheid om in zaken die slechts rechtsgevolgen hebben die ter vrije bepaling van partijen staan, overeen te komen af te zien van hoger beroep (artikel 333 Rv). Een dergelijke overeenkomst, die de mogelijkheid van cassatieberoep in beginsel onverlet laat,⁵ kan zowel vóór aanvang van de procedure als daarna worden gesloten. De gedachte achter de regel dat sprongcassatie slechts achteraf kan worden overeengekomen is dat partijen eerst na de uitspraak voldoende kunnen overzien of hun geschil zich beter leent voor voortzetting in hoger beroep dan wel in cassatie. Hoger beroep en sprongcassatie sluiten elkaar immers uit (al kan het raadzaam zijn bij twijfel veiligheidshalve beide naast elkaar in te stellen⁶). De vereiste overeenkomst mag zelfs nog worden gesloten na het instellen van rechtstreeks cassatieberoep tegen de uitspraak in eerste aanleg, mits het cassatieberoep binnen de appèltermijn is ingesteld.⁷

De vraag of partijen zijn overeengekomen dat het hoger beroep wordt overgeslagen is ook voor de Hoge Raad wezenlijk, omdat dit een voorwaarde is voor de ontvankelijkheid van partijen in hun sprongcassatieberoep. Dit zal normaal gesproken geen grote problemen opleveren; een impliciete overeenkomst tot sprongcassatie zal ook uit de proceshouding van partijen kunnen worden afgeleid, met name als de wederpartij verschijnt in de cassatieprocedure en verweer voert zonder zich op niet-ontvankelijkheid wegens het ontbreken van een overeenkomst tot sprongcassatie te beroepen.⁸ Als er meerdere relevante personen bij de procedure zijn betrokken aan wie het recht van hoger beroep toekomt, zal in principe de instemming van ieder van hen met de sprongcassatie vereist zijn. Deze 'regel' lag al impliciet besloten in HR 10 april 2009, NJ 2010/471⁹ en stond centraal in HR 15 maart 2013, NJ 2013/388. De Hoge Raad heeft in de laatstgenoemde zaak tevens de

mogelijkheid van sprongcassatie in rekestprocedures uitdrukkelijk aanvaard (r.o. 4.1):

'[A]rt. 398 Rv, dat sprongcassatieberoep mogelijk maakt tegen vonnissen die in eerste ressort op tegenspraak zijn gewezen, is in art. 426 lid 4 Rv niet van overeenkomstige toepassing verklaard op de verzoekschriftprocedure. Ingeval echter alle partijen en belanghebbenden aan wie het recht van hoger beroep toekomt, hebben ingestemd met een sprongcassatieberoep nadat een beschikking in eerste aanleg is gegeven, is er geen grond om dat beroep niet toe te staan.'

Deze eis bracht in dit geval mee dat de Hoge Raad tot niet-ontvankelijkheid van eisers in hun cassatieberoep besliste. Er kon door de Hoge Raad namelijk ten aanzien van slechts een van de vier – geen van allen in de cassatieprocedure verschenen – verweerders worden vastgesteld dat deze met sprongcassatie had ingestemd. Overigens ging de Hoge Raad in deze zaak, ondanks de niet-ontvankelijkheid van eisers, over tot beantwoording van de principiële rechtsvraag die hem was voorgelegd, over het verschoningsrecht van de advocaat in dienstbetrekking die als getuige wordt gehoord, en kwam hij tot een rechtsoordeel dat tegengesteld was aan dat van de rechtbank in die zaak. Interessant is dus dat het effect van de uitspraak in sprongcassatie in dit geval dicht aanligt tegen wat een prejudiciële vraag in die zaak (waarschijnlijk) zou hebben opgeleverd.

3. Gebruik in de praktijk van sprongcassatie

Sprongcassatie is in de praktijk aanvankelijk niet veelvuldig gebruikt. Op grond van de literatuur turfden wij slechts 21 gevallen tussen 1963 en 1988.¹⁰ Hoewel er daarna even een toename leek te bespeuren, levert een inventarisatie van de praktijk via de website Rechtspraak.nl tussen medio 2002 en heden (juli 2015) nog steeds niet meer dan 24 uitspraken van de Hoge Raad op in civielrechtelijke zaken die hem via sprongcassatie hebben bereikt. Met een jaarlijks gemiddelde van 2 tot 3 sprongcassaties (op gemiddeld zo'n 500 civiele zaken bij de Hoge Raad per jaar¹¹) luidt de conclu-

4. Dat hoeft overigens niet per se een eindvonnis te zijn. Mochten partijen sprongcassatie van een tussenvonnis overwegen, dan moet de rechter ten minste verlof tot tussentijds appèl hebben verleend, vgl. Asser/Korthals Altes & Groen 7, *Procesrecht*, 2015/67.

5. Of partijen in zo'n geval bedoeld hebben naast het hoger beroep ook cassatieberoep uit te sluiten is een kwestie van uitleg van hun overeenkomst (vgl. HR 4 juni 2010, NJ 2010/312).

6. Zo geschiedde in een geval waarin de rechtbank per abuis tussentijds cassatieberoep van haar tussenvonnis had opengesteld in plaats van hoger beroep. De Hoge Raad verstond de door de rechtbank in haar tussenvonnis opgenomen overweging dat tegen het desbetreffende tussenvonnis tussentijds beroep in cassatie openstond aldus dat de rechtbank tussentijds beroep van haar vonnis had opengesteld en verklaarde eisers tot cassatie – die naar eigen zeggen ook hoger beroep hadden ingesteld – niet-ontvankelijk (vgl. HR 11 oktober 2013, NJ 2013/493).

7. Vgl. HR 31 maart 1995, NJ 1995/597. Dit ligt ook in de rede nu voor de sprongcassatie dezelfde termijnen gelden als voor regulier cassatieberoep (vgl. HR 18 december 1998, NJ 2000/341 (KG); HR 20 december 2002, NJ 2003/164) en deze termijnen gebruikelijk aansluiten bij de hoger-beroepstermijn.

8. Datzelfde geldt overigens voor de (eveneens vormvrije) overeenkomst tot het afzien van hoger beroep ex artikel 333 Rv. In het geval van (omgekeerde) prorogatie (artikel 96 Rv) is dat anders: partijen die zich samen tot de kantonrechter wenden moeten, als zij zich overeenkomstig artikel 333 Rv de mogelijkheid van het rechtsmiddel (in dat geval hoger beroep) willen voorbehouden zulks uitdrukkelijk en eensluidend verklaren; een dergelijk voorbehoud kan niet worden aangenomen op grond van een stilzwijgend beding (vgl. HR 8 november 2002, NJ 2003/15).

9. Al verdient vermelding dat slechts uit de conclusie van de A-G voor deze zaak expliciet blijkt (onder 1.11) dat alle in cassatie betrokken partijen sprongcassatie zijn overeengekomen.

10. Vgl. Asser/Korthals Altes & Groen 7, *Procesrecht*, 2015/67; noot Haardt onder HR 8 maart 1974, NJ 1975/9.

11. Vgl. Jaarverslag Hoge Raad 2014 – bijlage 2, www.rechtspraak.nl/organisatie/hoge-raad/overdehogeraad/publicaties.

sie dat slechts mondjesmaat gebruik wordt gemaakt van deze mogelijkheid.

Uit de gepubliceerde rechtspraak blijkt daarnaast dat de feitenrechter niet of nauwelijks aan partijen de suggestie doet de mogelijkheid van sprongcassatie te beproeven. Dat is op zichzelf ook niet verbazingwekkend, omdat het aan partijen is overgelaten om dit in overweging te nemen. Wij vonden slechts een enkele verwijzing in een vonnis, en wel in verband met het verzoek tot het stellen van een prejudiciële vraag:

‘[D]e rechtbank zal het verzoek honoreren. Het gaat hier om een rechtsvraag die dermate principieel is, dat deze hoogstwaarschijnlijk hoe dan ook aan de Hoge Raad zou zijn voorgelegd, al dan niet via sprongcassatie. Het stellen van een prejudiciële vraag aan de Hoge Raad heeft bovendien als bijkomend voordeel dat de fiscus, die belanghebbende is bij de beantwoording van die vraag maar geen partij is in dit geding, door de Hoge Raad in de gelegenheid zou kunnen worden gesteld opmerkingen te maken.’¹²

Naar de inschatting van deze feitenrechter is sprongcassatie dus een bij uitstek relevante mogelijkheid voor principiële rechtsvragen. Die opvatting onderschrijven wij: het overslaan van hoger beroep ligt met name voor de hand als het geschil principieel van aard is en er tegen het in eerste aanleg gewezen vonnis geen bezwaren van feitelijke aard bestaan.¹³ De gronden van cassatie zijn bij sprongcassatie evenwel niet anders dan bij reguliere cassatieberoepen.¹⁴ Ook vormverzuimen (motiveringsgebreken) kunnen dus met een sprongcassatie aan de kaak worden gesteld. Evenzo kan een zaak na sprongcassatie eindigen met de verkorte motivering van artikel 81 Wet RO, omdat de Hoge Raad oordeelt dat de aangevoerde klachten niet tot cassatie kunnen leiden en niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling. Toch is, wanneer de zaken die in de afgelopen jaren via sprongcassatie de Hoge Raad hebben bereikt, nader onder de loep worden genomen, het beeld gerechtvaardigd dat de sprongcassatie zich in de praktijk vooral lijkt te hechten aan zaken waarin rechtsvragen spelen die van min of meer zwaarwegend belang zijn. Ter illustratie lichten wij er een paar uit.

Een bekend voorbeeld is de sprongcassatie die leidde tot het *Harmonisatiewet*-arrest, waarin de Hoge Raad

de vraag of de rechter een wet in formele zin mag toetsen aan het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden in ontkennende zin beantwoordde.¹⁵ Meer recente sprongcassaties betreffen bijvoorbeeld de zogenaamde *Hangmat*-zaak, waarin de Hoge Raad zich uitliet over de onderlinge aansprakelijkheid van medebezitters van een gebrekkige opstal ex artikel 6:174 BW,¹⁶ de uitspraak over de afbakening van de uit goed werkgeverschap voortvloeiende verzekeringsplicht van werkgevers (die volgens de Hoge Raad beperkt is tot verkeersongevallen),¹⁷ over de rechtsgeldigheid van stille verpandingen van toekomstige vorderingen door middel van een verzamelpandakteconstructie,¹⁸ en de vraag of een bevoorrechte vordering op een dochtermaatschappij leidt tot een bevoorrechte vordering op de moedermaatschappij die een 403-verklaring heeft afgegeven.¹⁹ Daarnaast heeft de Hoge Raad zich naar aanleiding van sprongcassatieberoepen uitgelaten over de getuigplicht en het verschoningsrecht van de mediator²⁰ en – reeds genoemd – het verschoningsrecht van de advocaat in dienstbetrekking.²¹ Het meest recente voorbeeld betreft de uitspraak van de Hoge Raad van eind vorig jaar over de via sprongcassatie aan hem voorgelegde vraag onder welke voorwaarden er in exceptionele gevallen recht bestaat op vergoeding door een zorgverzekeraar van niet door het basispakket gedekte medische zorg.²²

4. De verhouding tot de prejudiciële procedure

Bezien wij thans de verhouding van de sprongcassatie tot de prejudiciële procedure. In het oog springt, dat sinds de invoering per 1 juli 2012 – dus in krap drie jaar – reeds in 22 geschillen prejudiciële vragen aan de Hoge Raad zijn gesteld. De prejudiciële procedure mag zich, naar zich vooralsnog laat aanzien, dus verheugen in aanzienlijk grotere belangstelling dan de mogelijkheid van sprongcassatie.²³ Door het bescheiden gebruik in de praktijk van de sprongcassatie enerzijds en de nog relatief prille ervaringen met het gebruik van de prejudiciële procedure anderzijds, is het onzes inziens (nog) wel te vroeg om conclusies te kunnen trekken over de vraag of de mogelijkheid tot het stellen van prejudiciële vragen merkbaar van invloed is op het gebruik van de sprongcassatie. Dat er samenhang tussen beide mogelijkheden bestaat valt evenwel niet te ontkennen, omdat beide procedures ertoe strekken de Hoge Raad sneller dan anders het geval zou zijn in

12. Vgl. Rb. Oost-Brabant 20 februari 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ2201, r.o. 4.6.

13. Vgl. ook W.D.H. Asser, *Civiele cassatie*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2011, p. 65.

14. Wordt sprongcassatie ingesteld tegen een appellabel vonnis van de kantonrechter, dan gelden niet de beperkte cassatiegronden van artikel 80 Wet RO, vgl. Snijders/Klaassen/Meijer, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2011, p. 317. Hetzelfde geldt indien partijen hun geschil bij wege van (omgekeerde) prorogatie voorleggen aan de kantonrechter met voorbehoud van hoger beroep (artikel 96 Rv) en vervolgens sprongcassatie overeenkomen, vgl. HR 15 oktober 1993, NJ 1995/721, m.nt. MS.

15. Vgl. HR 14 april 1989, NJ 1989/469, m.nt. MS.

16. Vgl. HR 8 oktober 2010, NJ 2011/464, m.nt. Hartlief.

17. Vgl. HR 11 november 2011, NJ 2011/597, m.nt. Hartlief.

18. Vgl. HR 1 februari 2013, NJ 2013/156, m.nt. Verstijlen.

19. Vgl. HR 11 april 2014, NJ 2014/30, m.nt. PvS.

20. Vgl. HR 10 april 2009, NJ 2010/471, m.nt. Klaassen.

21. Vgl. HR 15 maart 2013, NJ 2013/388.

22. Vgl. HR 19 december 2014, RvdW 2015/87.

23. Al is de Hoge Raad ook weer niet overstelpt met prejudiciële vragen, zoals Lokin noteert in de conclusie van haar bijdrage aan dit themanummer.

staat te stellen een rechtsvraag te beantwoorden. Toch bestaan er ook belangrijke verschillen.

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel inzake prejudiciële vragen wordt opgemerkt dat er twee belangrijke verschillen zijn met de sprongcassatie, ten gunste van de prejudiciële procedure.²⁴ Het betreft de wettelijke vereisten voor sprongcassatie; in de eerste plaats dat sprongcassatie niet eerder mogelijk is dan nadat de rechter in eerste aanleg vonnis heeft gewezen, in de tweede plaats dat sprongcassatie alleen mogelijk is indien partijen daarmee instemmen. Beide beperkingen gelden niet in de prejudiciële procedure, waarin immers de feitenrechter (eventueel ambtshalve) de prejudiciële vraag stelt en dit reeds mogelijk is, en ook in de rede ligt, voordat hij uitspraak doet.

Daartegenover staat dat sprongcassatie in beginsel voor alle civiele zaken mogelijk is, terwijl de reikwijdte van de prejudiciële procedure in principe is beperkt tot massavorderingen en andere feitelijk vergelijkbare en talrijk voorkomende zaken waarin eveneens dezelfde rechtsvraag aan de orde is. Dat doet er overigens niet aan af dat de diversiteit aan vragen en onderwerpen die de Hoge Raad via de prejudiciële procedure reeds hebben bereikt, bepaald aanzienlijk is.²⁵ De toespitsing op zaken met de eerdergenoemde kenmerken sluit bovendien (kennelijk) nauw aan bij de behoeften van de praktijk, gezien het relatief veelvuldig gebruik van de prejudiciële procedure tot dusver. De in zoverre ruime(re)²⁶ reikwijdte van de sprongcassatie heeft zich althans niet vertaald in een veelvuldige toepassing. Deze mogelijkheid, waarbij de partijautonomie centraal staat, blijft echter zijn waarde behouden voor het feitelijk reeds uitgekristalliseerde, specifieke geval. Beide procedures 'bijten' elkaar niet.

Voorts is er een verschil ten aanzien van de voor de beoordeling relevante feiten. In een procedure waarin sprongcassatie is ingesteld wordt het normale procesrecht toegepast, waardoor de feiten in cassatie reeds onherroepelijk vaststaan. Dat is niet het geval wanneer de Hoge Raad prejudiciële vragen beantwoordt, al zal de Hoge Raad bij zijn beantwoording in beginsel wel uitgaan van de feiten die door de rechter die de vragen stelt zijn vastgesteld.²⁷ Dit betekent ook dat de feitenrechter niet in een vroeger stadium een prejudiciële vraag zou moeten stellen dan wanneer de procedure zo ver gevorderd is dat de voor beantwoording relevante feiten voldoende afgebakend zijn. Wanneer de rechter toch reeds een vraag stelt indien niet alle voor beantwoording relevante feiten zijn vastgesteld of nog worden betwist, is het wel denkbaar dat de Hoge Raad algemene uitgangspunten formuleert die de feitenrechter verder behulpzaam kunnen zijn.

Wellicht het voornaamste verschil is gelegen in de beschikbaarheid van rechtsmiddelen. Na het stellen van prejudiciële vragen blijven de reguliere rechtsmiddelen beschikbaar tegen de uiteindelijke uitspraak van de instantie die de prejudiciële vragen heeft gesteld. Na sprongcassatie is daar (behoudens vernietiging en (terug)verwijzing) geen mogelijkheid meer voor, al kan in voorkomend geval, zoals gesignaleerd, het effect van beide procedures dicht tegen elkaar aan liggen. In dit verband is vanuit het belang van een snelle rechtsbedeling er ook iets vóór de sprongcassatie te zeggen boven de prejudiciële procedure, omdat de rechtbank in zijn (eind)uitspraak al zijn eigen oordeel geeft over de rechtsvraag en in verband daarmee de feiten en omstandigheden kwalificeert en vaststelt. Als de Hoge Raad in sprongcassatie uitspraak doet, kan daarmee de kous ook af zijn. Hoewel de gemiddelde doorlooptijd van de prejudiciële procedure korter is, zal er in sommige gevallen via sprongcassatie toch een grotere tijdswinst zijn te boeken.

5. Slotopmerkingen

Sprongcassatie vormt al sinds 1963 een mogelijkheid voor procespartijen om sneller dan gebruikelijk een uitspraak van de Hoge Raad te verkrijgen over een rechtsvraag die hen verdeeld houdt. Hoewel er in de praktijk gebruik wordt gemaakt van sprongcassatie in zaken waarin min of meer principiële rechtsvragen spelen, steekt de omvang van dat gebruik schril af bij de benutting van de in 2012 ingevoerde prejudiciële procedure bij de Hoge Raad. 'Harde' conclusies over de onderlinge verhouding van beide procedures kunnen in onze optiek (nog) niet worden getrokken, maar voor de hand ligt dat de grotere flexibiliteit en de toespitsing op actuele, zaaksoverstijgende rechtsvragen de sleutel tot het succes vormen van de prejudiciële procedure ten opzichte van de sprongcassatie. Sprongcassatie behoudt evenwel haar waarde voor het feitelijk uitgekristalliseerde, specifieke geval, waarin een vonnis op tegenspraak is gewezen en de procespartijen vervolgens uit overwegingen van efficiency, kostenbesparing en tijdswinst het hoger beroep wensen over te slaan.

24. Vgl. *Kamerstukken II* 2010/11, 32612, 3, p. 5 (MvT).

25. Vgl. het overzicht in de kroniek van Heuving in dit themanummer.

26. Vanzelfsprekend heeft de prejudiciële procedure een ruime(re) toepassing in de zin dat ook de rechter in het hoger beroep, dat met de sprongcassatie juist wordt overgeslagen, zo'n vraag kan stellen.

27. Vgl. *Kamerstukken II* 2010/11, 32612, 3, p. 7 (MvT).